

Nr 75.

Ankom till riksdagens kansli den 13 april 1934 kl. 1 e. m.

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående beredande av ytterligare kompensation till Vaxholms stad i anledning av 1925 års försvarsbeslut.

(1:a avd.)

Uti en till riksdagen den 23 februari 1934 avlåten proposition (nr 202) har Kungl. Maj:t, under åberopande av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över försvarsärenden för samma dag, föreslagit riksdagen att bemyndiga Kungl. Maj:t att — i överensstämmelse med de grunder, som av föredragande departementschefen i statsrådsprotokollet angivits, och på de villkor i övrigt, som finge bestämmas av Kungl. Maj:t — träffa avtal med Vaxholms stad angående beredande av ytterligare kompensation till staden i anledning av 1925 års försvarsbeslut.

Med anledning av den i enlighet med 1925 års härordningsbeslut vidtagna reduceringen av garnisonen i Vaxholm gjorde Vaxholms stad framställning hos Kungl. Maj:t, att staden måtte beredas vederlag härför. Framställningen överlämnades till den särskilda kommitté, *kasernkommittén*, vilken den 6 november 1925 tillsatts för undersökning av ersättningsfrågor i anledning av de genom 1925 års försvarsbeslut verkställda truppförbandsindragningarna m. m.

Med skrivelse den 27 februari 1929 framlade kasernkommittén förslag om att det för Svea ingenjörkårs kustingenjörkompani avsedda kasernetablissemang å Vaxön skulle efter vissa tillbyggnader tagas i anspråk för en statlig sinnesslöanstalt. Såsom ett motiv för denna anstalts förläggande till Vaxholm anfördes önskvärdheten av att på detta sätt bereda Vaxholms stad viss kompensation för de förluster, som komme att drabba staden genom de vidtagna indragningarna beträffande de till staden förlagda truppförbanden. Kommitténs förslag förutsatte, att ifrågavarande kasernetablissemang skulle bli ledigt genom ingenjörkompaniets överflyttning till ett etablissemang å Rindön.

Med skrivelse den 12 oktober 1929 överlämnade kasernkommittén ett den 2 och den 10 oktober 1929 dagtecknat, under förbehåll av Kungl. Maj:ts och riksdagens godkännande, med Vaxholms stad träffat avtal om beredande av vederlag åt staden genom överlåtelse utan ersättning med äganderätt å staden av viss tomtmark m. m. I denna skrivelse anfördes, att kasernkom-

mittén funnit, att Vaxholms stad borde, med anledning av det försämrade läge, vari staden oförfvällat kommit i följd av 1925 års försvarsorganisation, beredas hjälp utöver vad som skulle ske, därest omförmälda sinnesslöanstalt förlades dit. Beträffande den närmare innebörden av kasernkommitténs förvarande förslag hänvisas till den redogörelse, som återfinnes i Kungl. Maj:ts proposition den 21 februari 1930 (nr 180) angående godkännande av viss överenskommelse mellan kronan och Vaxholms stad m. m. Sedan riksdagen i skrivelse den 6 maj 1930 (nr 179) anmält, att riksdagen bifallit Kungl. Maj:ts i nämnda proposition gjorda framställning om godkännande av förberörda den 2 och den 10 oktober 1929 ingångna preliminära avtal, med vissa av Kungl. Maj:t föreslagna ändringar och tillägg, uppdrog Kungl. Maj:t den 20 juni 1930 åt fortifikationsdepartementet att å kronans vägnar med Vaxholms stad sluta avtal i ämnet.

Det i enlighet härmed mellan fortifikationsdepartementet och staden träffade avtalet — dagtecknat den 24 september och den 1 oktober 1930 — innebar i huvudsak, att den inom stadsplanegränsen belägna marken å Vaxön, med vissa undantag, utan vederlag med full äganderätt överlämnades till staden tillika med två utanför nämnda gräns belägna områden, det ena avsett till pump- och transformatorstation samt det andra till sopstation.

Med avseende å den föreslagna sinnesslöanstalten i Vaxholm må erinras om denna frågas behandling i proposition den 19 februari 1932 (nr 129) angående anslag till hospitalsbyggnader. Föredragande departementschefen framhöll, att han med hänsyn bland annat till vissa nackdelar, som skulle vara förenade med användningen av Svea ingenjörkårs kustingenjörkompanis kasernetablissemang i enlighet med kasernkommitténs förslag, icke ansåge sig kunna tillstyrka detsamma. Även om en användning av etablissemang enligt nämnda förslag i och för sig skulle vara önskvärd av hänsyn till Vaxholms stad, borde tanken därpå förty övergivas. Om denna uppfattning biträdades av riksdagen, torde, då någon användning av etablissemang för annat statligt sjukvårdsändamål för det dåvarande icke syntes möjlig att anvisa, frågan om etablissemangets framtida disposition böra göras till föremål för förnyat överbägende inom försvarsdepartementet. Därvid syntes även böra komma under omprövning frågan om eventuell ytterligare kompensation till Vaxholms stad, utöver vad 1930 års riksdag i sådant hänseende beslutit, för förluster i anledning av 1925 års försvarsorganisation. Efter det riksdagen i skrivelse den 7 juni 1932 (nr 284) uttalat sig för, att planen på användande av sistnämnda etablissemang för ifrågavarande ändamål borde övergivas, förklarade Kungl. Maj:t i brev den 17 juni 1932 (å socialdepartementet), att det av nämnda kustingenjörkompani disponerade kasernetablissemang å Vaxön icke skulle tagas i anspråk såsom statlig sinnesslöanstalt eller för annat statligt sjukvårdsändamål.

Sedan arméförvaltningen i skrivelse den 28 juli 1932 anmodats att verkställa utredning rörande ifrågavarande kasernetablissemangs framtida användning samt inkomma med det yttrande och förslag, vartill utredningen kunde

föranleda, anmälde ämbetsverket uti ett den 21 oktober 1932 dagtecknat yttrande — efter vederbörande militära myndigheters hörande — att det syntes ämbetsverket lämpligast, att etablissemang i avvaktan på resultatet av pågående utredning rörande försvarsväsendets omorganisation alltjämt utnyttjades för sitt nuvarande ändamål, d. v. s. för förläggning av Svea ingenjörkårs kustingenjörkompani. Efter kommandantens i Vaxholms fästning hörande förklarade sig marinförvaltningen instämma i det av arméförvaltningen avgivna yttrandet i frågan. Härefter förordnade Kungl. Maj:t den 27 januari 1933, att någon ändrad förläggning av truppförbanden inom Vaxholms fästning tillsvidare och intill dess annorlunda kunde vara bestämt icke skulle äga rum.

I skrivelse till Kungl. Maj:t den 23 februari 1933 gjorde stadsfullmäktige i Vaxholm framställning, i syfte att Vaxholms stad måtte beredas ytterligare kompensation för förluster i följd av genomförandet av 1925 års försvarsbeslut. Sedan arméförvaltningens fortifikations- och civila departement anmodats att yttra sig över stadsfullmäktiges förevarande framställning, avgåvo departementen utlåtande i ärendet den 18 mars 1933. Departementen hemställde därvid, att Kungl. Maj:t måtte uppdraga åt fortifikationsdepartementet att med Vaxholms stad upptaga förhandlingar uti de i stadens framställning berörda frågor; och ansågo departementen att i samband därmed lämpligen borde behandlas dels en uppkommen fråga om överlämnande till Vaxholms stad av befintlig behållning, 11,140 kronor 27 öre, å influtna tomtören för tomter i Vaxholm samt kronans fordringar å obetalda sådana tomtören, allt belöpande på tiden före kronans enligt propositionen nr 180/1930 genomförda marköverlåtelse till staden, dels ock en av staden i annat sammanhang gjord ansökning att få till sig upplåtet ett markområde å Vaxön för anordnande av en idrottsplats.

Genom beslut den 2 juni 1933 uppdrog Kungl. Maj:t åt fortifikationsdepartementet att upptaga förhandlingar med Vaxholms stad rörande beredande av kompensation, utöver vad 1930 års riksdag i sådant avseende beslutit, för förluster i anledning av 1925 års försvarsorganisation; och skulle därvid jämväl övervägas omförmälda uti fortifikations- och civila departementens yttrande angivna frågor.

I skrivelse till Kungl. Maj:t den 6 december 1933 har arméförvaltningens fortifikationsdepartement anmält resultatet av de förhandlingar, som departementet jämlikt ifrågavarande uppdrag fört med Vaxholms stad. Förhandlingarna hava lett till avslutande av ett den 5 december 1933 dagtecknat preliminärt avtal mellan fortifikationsdepartementet, å Kungl. Maj:ts och kronans vägnar, å ena, samt Vaxholms stad, å andra sidan. Ifrågavarande avtal finnes fogat såsom bilaga (Bil. A) vid Kungl. Maj:ts nu avhandlade proposition. I samma skrivelse har fortifikationsdepartementet hemställt, att Kungl. Maj:t måtte, efter inhämtande i nödiga delar av riksdagens medgivande, godkänna berörda avtal.

Över förevarande förslag till avtal hava yttranden avgivits av länssty-

relsen i Stockholms län, statens arbetslöshetskommission samt väg- och vattenbyggnadsstyrelsen. Efter att hava redogjort för innehållet i dessa yttranden har föredragande departementschefen för egen del anfört följande:

»Såsom av den lämnade redogörelsen framgår, föreslog kasernkommittén, att Vaxholms stad skulle för de förluster, staden lidit genom 1925 års försvarsbeslut, beredas vederlag dels därigenom att kronan på staden överlåte viss tomtmark m. m., dels ock på det sätt att det för Svea ingenjörkårs kustingenjörkompani avsedda kasernetablissemangt å Vaxön skulle tagas i anspråk för en statlig sinnesslöanstalt. Kommitténs förslag om marköverlåtelse har år 1930 vunnit statsmakernas godkännande. Förslaget om förläggande till Vaxholm av en statlig sinnesslöanstalt har däremot förfallit. Starka billighetsskäl synas tala för att staden — utöver vad redan skett — erhåller ytterligare vederlag för nyssnämnda förluster. Förut omförmälda mellan arméförvaltningens fortifikationsdepartement å Kungl. Maj:ts och kronans vägnar, å ena, samt Vaxholms stad, å andra sidan, upprättade preliminära avtal innefattar förslag till slutlig uppgörelse i kompensationsfrågan.

Enligt § 1 i nämnda avtalsförslag skall kronan till staden överlämna förefintlig behållning, 11,140 kronor 27 öre, av infutna tomtavgifter, belöpande å tiden före den 1 oktober 1930 och avseende den tomtmark i Vaxholm, vilken genom 1930 års avtal mellan kronan och staden nämnda 1 oktober övergått i stadens ägo, ävensom å staden överlåta de fordringsrätter å sådana tomtavgifter, som kronan må äga. Häremot synes ej vara något att erinra. Ifrågasvarande medel förutsättas skola av staden användas för utgifter motsvarande dem, vartill medlen i kronans hand — under den tid kronan var ägare till marken inom stadens planlagda område — varit avsedda, nämligen till bestridande av kostnader för anläggning och underhåll av gator i staden m. m.

Under § 2 avhandlas ifrågasatt marköverlåtelse å Vaxholms stad. Här förutsättes, att kronan skall utan ersättning till staden överlämna dels den norra delen, innehållande i areal cirka 28 hektar, av det område å Vaxön, som gränsar i öster till Vaxholms stadsplanegräns och i väster till Eriksö egenom, dels ock — med den rätt kronan därtill må äga — den s. k. Myrholmen, innehållande cirka 1.50 hektar. Å den återstående södra delen av nyssnämnda område å Vaxön, vilken del avses skola kvarbliva i kronans ägo, är, såsom tidigare anförts, det utav Svea ingenjörkårs kustingenjörkompani disponerade kasernetablissemangt beläget. Några olägenheter ur övnings-synpunkt hava icke ansetts vara förbundna med den föreslagna marköverlåtelser å Vaxön. Vid sådant förhållande har jag intet emot, att avtalsförslaget i förevarande del genomföres. Förslaget om överlåtelse å staden av kronans rätt till Myrholmen kan jag även biträda.

Den tredje huvudpunkten i avtalsförslaget avser, att vid Askudden i Vaxholm skall på statens bekostnad anläggas en hamn för motor- och segelbåtar. Med hänsyn till den stora betydelse, staden tillmåter åstadkommandet av tillfredsställande ankoringsmöjligheter för dylika båtar, anser jag, att kronan i nu förevarande sammanhang bör på sätt, som befinnes ändamålsenligt och ur kostnadssynpunkt ter sig försvarligt, tillmötesgå stadens önskan i detta avseende.

På grund av vad väg- och vattenbyggnadsstyrelsen i sitt yttrande anfört rörande de tekniska förutsättningarna för ett genomförande av det av kaptenen Svensén uppgjorda förslaget till hamnanläggning vid Askudden, torde detta förslag icke kunna ifrågakomma till utförande. Detsamma skulle för övrigt draga alltför höga kostnader.

Annorlunda förhåller det sig med det av väg- och vattenbyggnadsstyrelsen

framlagda förslaget. Beträffande sättet för hamnanläggningens anordnande, synes det emellertid kunna ifrågasättas, huruvida det ej skulle innebära en ändamålsenligare lösning, om man gjorde de enligt styrelsens förslag avsedda anordningarna vid Askudden mindre omfattande och i stället utbyggde den av styrelsen planerade anläggningen i Västerhamnen så, att bättre skydd därstädes erhöles för östliga vindar. Skäl synas föreligga att, innan avgörande i saken träffas, genom ytterligare utredning undersöka, på vilket sätt man lämpligast bör realisera hamnbyggnadsplanen. Resultatet av utredningen bör givetvis underställas Kungl. Maj:ts prövning. Huru än anläggningen i detalj kan komma att utföras, torde den totala kostnaden under inga förhållanden böra överstiga det belopp, 190,000 kronor, som av väg- och vattenbyggnadsstyrelsen beräknats erforderligt för realiserande av det av styrelsen framlagda förslaget. Arbetet lärer lämpligen kunna utföras såsom statligt beredskapsarbete under väg- och vattenbyggnadsstyrelsens ledning.

Jag finner mig sålunda böra föreslå, att slutlig uppgörelse mellan kronan och Vaxholms stad i kompensationsfrågan kommer till stånd enligt de av mig här ovan angivna grunderna. Enligt vad jag förvissat mig om, kommer den sålunda av mig förordade slutuppgörelsen under förhandenvarande omständigheter att i stort sett tillfredsställa stadens önskemål.

De närmare villkoren för den avsedda marköverlåtelsen — vilka synas kunna utformas i huvudsaklig överensstämmelse med föreskrifterna härutinnan i det upprättade preliminära avtalet — ävensom bestämmelserna i övrigt till reglerande av detaljer i uppgörelsen torde böra fastställas av Kungl. Maj:t.»

Såsom framgår av statsrådsprotokollet har det tidigare varit avsett, att Vaxholms stad skulle för genom 1925 års försvarsbeslut lidna förluster beredas vederlag — utöver vad av 1930 års riksdag i sådant hänseende beslutits — på det sätt, att det för Svea ingenjörkårs kustingenjörkompani avsedda kasernetablissemangen på Vaxön efter vissa tillbyggnader skulle tagas i anspråk för en statlig sinnesslöanstalt. I likhet med föredragande departementschefen anser utskottet, att, sedan frågan om förläggande till Vaxholm av en sådan anstalt förfallit, starka billighetsskäl tala för att staden i annan form av kronan erhåller ytterligare kompensation för nyssnämnda förluster. Det vill ock synas angeläget, att en slutlig uppgörelse med staden nu träffas i vederlagsfrågan. De grunder för en slutuppgörelse i ämnet med staden, vilka innefattas i föredragande departementschefens förslag, hava icke givit utskottet anledning till någon erinran.

Utskottet.

Det har förutsatts, att den såsom kompensationsobjekt ifrågasatta hamnanläggningen skall utföras såsom statligt beredskapsarbete under väg- och vattenbyggnadsstyrelsens ledning. Till frågan om beredande av medel för detta ändamål återkommer utskottet i annat sammanhang.

Med tillstyrkande alltså av Kungl. Maj:ts förevarande förslag får utskottet hemställa,

att riksdagen må bemyndiga Kungl. Maj:t att — i överensstämmelse med de grunder, som av föredragande departementschefen i statsrådsprotokollet över försvarsärenden för den 23 februari 1934 angivits, och på de villkor i övrigt, som må be-

stämmas av Kungl. Maj:t — träffa avtal med Vaxholms stad
angående beredande av ytterligare kompensation till staden i
anledning av 1925 års försvarsbeslut.

Stockholm den 13 april 1934.

På statsutskottets vägnar:

ANDERS ANDERSON.

Närvarande: Se under utlåtandet nr 73.
